

Dominika Sakmárová
BIELE MESTO

Dominika Sakmárová

BIELE MESTO

Ilustrovala Kristína Babulicová

Text © 2024 by Dominika Sakmárová
Illustrations © 2024 by Kristína Babulicová
Design © 2024 by Monika Juríková
Slovak edition © 2024 by IKAR, a.s.

ISBN 978-80-551-9853-8

5	Biele mesto
27	1999
49	U čornoho
85	Pamätaj na nás
111	Bodaj ju porantalo
127	Šiesty host'
139	Haluškovač

Stará brána sa s vrzgotom rozovrela, oslepila ma bieloba.

S námahou som ju zatresla. Nedokázala som otočiť kľúčikom v zhrdzavenej zámke, dom ostal nezamknutý. Nieto v ňom čo ukradnúť, ale jednako s tým budem musieť niečo robiť. Otrava, ale padne mi na úžitok, pomyslela som si a vykročila bielym chodníkom na obvyklú prechádzku mestom – tak ako včera, predvčerom aj deň predtým.

V detstve som si nikdy neuvedomila, aké je celé mesto neuveriteľne *biele*. Deťom je to jedno, chodníky sú len pozadím na kresby kriedou. No teraz, po rokoch strávených mimo domova, mi tá záplava bieloby hneď udrela do očí.

Biele chodníky sa vinú celým mestom ako hady – tie staršie hrboľaté, vyšmýkané dohľadka, hodno si na nich členok vyvrtnúť. Ako staré meštianske domy smerom z centra postupne miznú, ornamenty ustupujú rovným líniam, hrboľatá história sa utriasa, aj chodníky sa z hrčavých menia na rovné. Ale biele sú všetky rovnako.

Do bieleho je odetý mestský úrad, celé námestie, spoločne sa skvejú pod stúpajúcim slnkom, trápia moje unavené oči. Rovnakým kameňom kedysi majitelia najstarších domov vyzdobili šambrány, vtisli doň podobu krehkých listov, kvetov i viniča. Tým, ktorí si nemohli dovoliť drahé fasády, trčia z múrov aspoň biele odrazníky. Menili sa režimy, obyvatelia, no láska k bielemu kameňu ostala. Socialistické domy s plochou strechou majú zhodný biely obklad, aspoň tam, kde ho ešte v rámci rekonštrukcie nestrhli. Aj tie odpudivé bungalovy natlačené na periférii tu a tam zdobí povedomý biely múrik. Vábieniu bieleho kameňa sa nedá odolať, je do nás vtlačený príliš hlboko.

Akoby aj nie, všetci sme vyrástli na podloží z travertínu. Z neho vyviera naša voda, príliš minerálna, zanáša kohútiky aj potrubia. Zem pod našimi nohami sem-tam obnaží lysú bielu, akoby nám chcela pripomenúť, *všetci ste zrodení na skale*; mesto leží v objatí bielych kopcov, skaly z nich vytrčajú ako zuby – chránia nás či sa ceria?

Dni vyzerajú navlas rovnako. Otvorím to okno, ktoré sa práve nezasekáva, vpustím medzi hrubé, vlhké múry závan letného vzduchu. Uvarím si čierny čaj, vypijem ho v balkónových dverách s výhľadom na bielučký hrad. Na balkón radšej nejdem, aby sa podo mnou neprepadli prehnité dosky, bojím sa a premýšľam, čo treba urobiť dnes.

Treba toho toľko, že by mi na to týmto tempom nestačili ani dva životy – vynášam haraburdie zo skríň, po kúskoch, toľko, koľko práve vládzem. Vyhadzujem rozpadnuté stoličky, skrinky prežraté červotočmi, ťarbavo šmirglujem olupujúcu sa farbu z okien. Opravila som dve praskliny v omietke; už asi len dvestodvadsať. Bojím sa, že všetky okná bude treba nakoniec aj tak vymeniť, a na povaly sa radšej neodvážim nazrieť vôbec. Ale keď dom stál dvesto rokov, ešte azda postojí. Vidina nikdy sa nekončiacej práce mi namiesto hrôzy dodáva podivuhodné zadostučinenie: *stále sa budem mať čím zaoberať*. Stále myslieť na ďalšie okno, ďalšie vypadané latky, nedovolím myslieť vandrovať. Okrem balkóna a povaly sa bojím i toho, aby sa nevrátila tam, do toho najhoršieho.

Na obdobie po smrti rodičov nemám spomienky, len bielu. Neviem to vyjadriť inak – dni plynuli a ja som... čo som vlastne robila? Musela som hádam jesť a spať, vravím si. A okrem toho? Snažila som sa udržať pri živote. Je to pekelné ťažké, tmoliť sa dňami ako námesačná, ako v bielej hmle – nevidíš nikoho okolo seba, nevidíš zmysel, východisko, len tú bielu. Mať v živote aspoň jeden bod, jeden cieľ, nech je ním hoci šmirgľovanie okna, je mi naraz obrovskou úľavou.

„Ilmuška, nestúpaj na ten balkón, lebo si dolámeš krk!“ vyrušila ma zo zamyslenia tetka Šulcová. Cez polorozpadnutý múrik, biely, ako inak, dovidí zo záhradky akurát na môj balkón, teda na jeho pozostatky. Už teraz ráno čosi okopáva.

„Dobré ráno, teta,“ odzdravila som mdlo. „Veď nestúpam, nebojte sa.“

„Tvojich rodičov som nikdy nevidela, že by otvárali tie balkónové dvere, kým žili!“ karhala ma. „Ani sveter nemáš, ráno je ešte chladno!“

Ešte mi ostal posledný dúšok, no hanbila som sa chlipnúť si, teta si bude myslieť, že sa jej vysmievam.

„Teta, netreba vám niečo z obchodu?“ spýtala som sa radšej.

„Asi nič, Ilmuška. Možno nejaké paradajky – ale nie, netreba, ja si skočím kúpiť sama cestou na cintorín.“

„Dobre, teta!“ zamávala som a pribuchla rozhegané dvere. Mechanicky som umyla hrnček, odložila ho, naliala ocot do zanesenej rýchlovarnej kanvice, na chvíľu to pomôže. Ešte sto takých drobných úloh a podarí sa mi prežiť ďalší deň. Niekde treba začať.

Potom som odhadla svoje sily: dnes zvládnem aj obchod. Meravo som schytila nákupnú tašku, zišla dolu do dufartu. Staručký dom vzdychal pri každom mojom kroku. Nie som taká opotrebovaná vekom ako on, no vzdycháme rovnako.

Jasné, že som tete kúpila paradajky. Namiesto toho, aby som vyzváňala pri bráne, preliezla som v rozpadnutom mieste cez múrik deliaci naše dve záhrady. Už bola vnútri, čistila uhorky na šalát k obedu.

„Joj, Ilmuška, vravela som, že netreba,“ ohnala sa rukou. „Tak aspoň posed', dáš si u mňa obed.“

„Pomôžem vám s varením, teta,“ ponúkla som sa chabo.

„Ach, tie tvoje gramblivé ruky... tu si pekne sadni ku šparhetu, sama to zvládnem rýchlejšie.“

Tak som sedela a prezerala si tie svoje gramblávě ruky a tetinu kuchynku. Tak ako v našom dome, aj v tomto bola smiešne malá, zaprataná kuchynka jediným miestom, kde sa reálne žilo. Zvyšné izby boli priveľké, príliš prázdne, príliš panské, našinec nevie, čo si s nimi počať. Tetka sa s tým vyrovnala zlatými ikonami štedro rozvešanými po stenách, rádio rovno medzi nimi. Takýto tradično-moderný obradový kút by sa hodil do drevenice, v tomto panskom dome však bol ako päť na oko.

Tetka Šulcová je rusnáčka ako repa. Keď u nej trávim popoludnia a dívam sa, ako štrikuje, preberá burinu alebo čosi iné, čo mojím gramblávým rukám nedovolí robiť, vykladá mi, že pochádza z rusnáckej dediny neďaleko. S mužom sa sem prisťahovali po svadbe, tridsať rokov, ale ešte jej aj tak občas ujde slovo.

„Teta, tam vám asi zateká,“ upútal moju pozornosť vlhký roh steny okolo okna, jediný nezakrytý ikonami.

„Ech,“ mávla rukou od sporáka, „ja už to opravovať nebudem. Keď prídu synovia, možno to spravia. A keď nie, nuž... postojí, kým dožijem.“

„Taká stará ešte nie ste,“ pripomenula som jej.

„Mala si vidieť vtedy po svadbe, keď sme ho kúpili,“ mlela si svoje. „Vieš, ako som sa tešila, taký panský dom, to mi bude celá dedina závidieť! Ale to by si neverila, aká tu bola spúšť. Sodoma Gomora, Ilmuška! Všetko bolo zničené. Prvý rok sme sa ani nedostali do pivníc, boli zahádzané smetím až po samú povalu,“ krútila hlavou. „To bola robota! Čo tam po jednom vlhkom rohu.“

„Nikto tu pred vami nebýval?“ zaujímala som sa.

„Práveže býval, dievča. Po vojne tie prázdne domiská v meste rozdávali kadekomu, hocijakej spodine. Z nás sa smiali, že sme rusnáci z dediny, ale poviem ti, toto by si u nás nikto nedovolil, hádzať smetie do vlastného dvora, nikto! Vraj mestskí ľudia, fuj!“ Teta rozhorčene pohadzovala hrncom zemiakov sem a tam, maslo sa tak lepšie rozlievalo. „Môžu byť radi, že sa dom dostal k nám. Aj váš, Ilmuška. Pozri na tie ďalšie – koľko ich už spadlo. Nechali ich zhníť, hovorím ti. Takí to boli ľudia.“

Vstala som a nachystala aspoň lyžice, nech som užitočná. „A kto váš dom vlastne postavil? Komu patril pred vojnou?“

„Čo ja viem?“ mykla plecami. „Tak ako ostatné, nejakým Maďarom alebo židom. Všetko to odišlo alebo pomrelo.“

Dali sme sa do jedenia.

„Ktovie, kto žil u nás doma,“ vyhrkla som predsa. „Žeby po nich nič nezostalo?“

„Kadečoho tu bolo,“ pripustila teta. „Musel to byť parádny dom, ale tí ničomníci pred nami všetko potľkli. Vieš, čo tu bolo črepov? Ozdobné kachlice, boli na nich kone, kvety... no čo narobíš, keď všetky rozbili? Ešte aj tie čipkové firhanguy potrhali. Na povale bolo toľko rároh... keď nám majstri menili strechu, vravela som, nech si to všetko poberú, aspoň sa toho zbavím. Čo s tým budem, Ilmuška, načo to odkladať? Keby to urobili všetci, už by nás to haraburdie za tie roky celkom zavalilo.“

Dnes bol o čosi lepší deň. Vlhká vôňa trávy a stromov po nočnom daždi ma vábila – azda by som pri prechádzke dokázala zísť až na koniec mesta. Skusmo som našliapla na biely chodník pred domom, kam ma zanesie.

Travertín vlastne nie je celkom biely. Iné sú, pravda, no ten z nášho mesta má sivasté škvrny a žilky, ako keď sa ti na bielej tvári rozmaže mejkap; navždy budú vedieť, že si plakala. Pomaličky kráčam, kamkoľvek ma chodníky povedú, a skúmam tie popolavé šmuhy. Za slnka ich až tak nevidieť, ale teraz, keď popršalo, dážd' ich vytiahol do popredia, akoby celé mesto prelievalo škaredé sivočierne slzy. Plačeme, ako sme plakali už po stáročia.

Bože, koľko plaču. Nikto ho nepočuje? Nikoho neťaží? Spokojne si tu bývame, rozložili sme sa v domoch, ktoré postavili iní – niektorí drzo a rozšafne, niektorí, ako teta Šulcová, aspoň trochu bádzivo. Poslali sme ich preč, vyhнали, nechali utiecť, zanechali za sebou len tie nádherné domy, opustené synagógy – a tie biele, plačúce chodníky.

Moji rodičia, Spišiaci ako repa, kúpili ten dom od rovnako fungel spišského prastrýka. Nikdy sa neoženil, nemal ho komu inému zanechať. Ale odkiaľ ho mal on, nevedno. Komu sa podarilo uchmatnúť aký opustený dom, tým sa asi ľudia po vojne veľmi nechválili.

Mala som pocit, že všetky tie myšlienky ma gniavia, vtlačajú do zeme, do bielej skaly podo mnou. Musela som na chvíľu zastaviť, vydýchať sa. Ohliadla som sa – takmer sa to podarilo, už som bola na okraji mesta, za poslednými domami presvitali kopce, čosi sa medzi nimi belelo.

Kameňolom, spomenula som si. Celé moje detstvo bolo pretkané občasným rachotom, keď kusy bielej skaly so skuvíňaním odlietali, aby sa stali chodníkmi, múrikmi, hrobmi. Toto je náš skutočný prameň života, odtiaľto tryská celá naša pýcha. Myslíme si, že to my jej vládne – vyrvať skalú, vytesať ju na svoj obraz, postaviť hrad, opustiť ho, postaviť domy, opustiť ich, ľudia sa striedajú, umierajú, iba biele kamene ostávajú naveky. Len skala je nakoniec víťazom a my všetci porazení.

Ktovie, či kameňolom ešte funguje. Nikdy som tam vlastne nebola – jedného leta sa nám tam zabil spolužiak a odvtedy sme mali všetci zakázané priblížiť sa k tomu miestu. Boli sme malé žaby, dvanásťročné, nešlo nám do hlavy, prečo by sa chlapec v našom veku chcel zabiť, prečo by skákal z najvyššej skaly, po zvyšok leta mali naše hry trpkú pachuť.

Pomaličky som sa vydala späť, no kameňolom som si niesla so sebou. Ako sa vlastne ten chlapec volal? Tak nás to vtedy vzalo, nezabudneme, sľubovali sme si, a aha – už si ani neviem spomenúť na jeho meno. Zahanbila som sa. Ešte za ním niekto plače okrem chodníkov?

Sám človek v obrovskom dome, za hrubými múrmi temer nie je signál, no v celom meste je mizerný. Ech, komu by som aj tak volala? Radšej sa prinútim vyjsť von alebo aspoň oknom sledujem,

ako plyní život. Dopoludnia sú v meste len dôchodcovia a matky, natriasajú deti v kočíkoch po bielych kameňoch. Moje kamarátky z detstva ráno dochádzajú do okolitých miest alebo sa odsťahovali a žijú celkom iné životy – však aj ja som mala také plány, kým sa všetko nezvrtlo ako noha na šmyklavom kameni a namiesto veľkého sveta tu šmirglujem okenné rámy a staré skrine.

„Ilmuška, a budeš si hľadať prácu?“ vyzvedala dobrosrdečne teta Šulcová. Stretli sme sa cestou na trh, zoznámila ma s kamarátkou z ružencového spolku. Mala by som jej povedať, aby ma tak príšerne nevolala.

„Možno keď sa skončí leto, teta. Musím sa dať najprv trocha do poriadku.“

„Chúďatko,“ krútila hlavou druhá tetka, „teraz, keď si ostala úplne sama, a v tom starom dome! Také nešťastie!“

Teta Šulcová ju prerušila, sentimentálne reči neboli v rusnáckej náture. „Ilmuška sa ma pýtala, či neviem, komu ich dom patril.“

„Predtým, než tam žil starý ujko Karol?“ chytila sa tetka. „Opýtam sa doma Emila, oni tu bývali odjakživa. Ja som sa sem privydala spoza kopca,“ vysvetlila.

„Možno na mestskom úrade budú vedieť,“ hýtali spoločne, „alebo zájdi do knižnice. Musíme mať nejakú mestskú kroniku, či nie?“

„Tak tak, vždy to niekto zapisuje. Niekde to musí byť označené,“ pozreli na mňa, akoby som ich obviňovala. Niekto nech sa o to stará, len nie my. Asi by som už mala ísť.

„Teta, dnes som si na čosi spomenula,“ otočila som sa ešte. „Pamätáte, keď sa v kameňolome zabil malý chlapec? Asi dvanásťročný. Neviete, ako sa volal?“

Jedna sa zdesene prežehnala s *ježišmária* a druhá asi s *po-miluj hospodi*. „Načo také vyťahuješ! Stalo sa to, ale to už je dávno,“ vravela jedna, „snáď to tam aspoň ohradili,“ kontrovala druhá. „Ty nad takým nerozmýšľaj, Ilmuška,“ pohrozila mi ochranársky teta Šulcová.

Toho dňa ma dom neznesiteľne ťažil. Bol to vôbec dobrý nápad, celé toto sťahovanie? Možno som ho mala predat', odísť a nikdy

sa nevrátiť. Čo mi bránilo? Nebola by som prvá, ľudia utekali z tohto miesta už celé stáročia – pred vojnami, pred vpádmi, pred udavačmi a teraz pred beznádejou. Dom by dostali noví obyvatelia, vyčistili by mu rozmazaný mejkap, utreli travertínové slzy, násilím vtisli novú tvár. Tak ako moji rodičia, tak ako ujko Karol, tak ako bezmenní majitelia pred nimi.

Ale kam by som šla? Zaplavila ma neúnosná, ťaživá bieloiba. Rýchlo som si pripomenula, *potrebuješ pohyb, vzduch, pravidelný režim*, zastonala som si a vyliezla cez dufart na ulicu, že pookrejem v knižnici.

Knižnica v meste bola staronová, vzali opustený mestský dom s nádherným travertínovým schodiskom, nastáhovali doň moderné regály, bodové svetlá, vyhnali z neho ducha. Len knihovníčku som si pamätala z detstva, mäkká, materská teta, všetky tety v mestečku mi teraz z ľútosti boli náhradnými matkami.

„Jasné, že viem,“ usmiala sa s istotou knihovníčky v malej knižnici, ktorá pozná každý titul naspamäť, kde si ľudia nevyberajú knihy, ale naopak, to ona na nich pozrie, zmerkuje ich a odporučí presne to, čo potrebujú. „Vo vašom dome bola Stellerova dielňa, Ilma. Vyrábali tam modrotlač.“

Knižnica bola v lete ľudoprázdna – usadili sme sa v jednom kúte a spolu listovali v knihe o dejinách mestečka, ktorú popamäti vytiahla z regálu, ani pozrieť sa nepotrebovala.

„Ku Stellerke chodievali ženy z celého okolia, dokonca aj z rusnáckych dedín hore v kopcoch. Nosili jej doma tkané plátno,“ ukazovala na fotky žien v potlačených zásterách a šatkách. Babky a prababky a pratetky tety Šulcovej, ani o tom nevie. „Stellerovci boli nemecká rodina. Po vojne dielňu zavreli a odišli – veď vieš, ako to bolo.“

„To som vôbec netušila.“ Pohládila som vyblednutú fotku domu, ktorý som tak dobre poznala, a predsa nepoznala. Vtedy ho na priečelí zdobila žrdka, hompáľal sa na nej kus vzorovanej modrotlače. Marilo sa mi, že tam na fasáde ešte máme dieru. Vytrhol ju niekto po vojne aj s látkou, keď si uchmatol ich dom, bolo mu aspoň trochu trápne?

„Viac si nepamätám,“ povedala knihovnička trochu zahanbene, akoby bolo jej povinnosťou ovládať celý obsah každého diela v jej malej ríši. „Ale veď si prečítaš sama, možno sa tam o Stellerovcoch ešte čosi písať bude.“

„Môžem si ju požičať domov?“

„Túto nie,“ usmiala sa ospravedlňujúco, „no máme ešte jednu knižočku o modrotlačí všeobecne, ak by si chcela.“

S knihou pod pazuchou, dokonca som kvôli nej po rokoch obnovila aj čitateľský preukaz, som ešte zastala vo dverách:

„Teta,“ (tu v mestečku bola každá žena prakticky tetou), „pamätáte, keď sa tu raz v kameňolome zabil malý chlapec?“

„Také sa tu stalo?“ pokrútila hlavou. „Čosi sa mi marí, niekto mi raz vravel, ale nie som si istá – nie, netuším, prepáč.“

Vygruntovala som schodisko, zoškrabala kus olúpanej omietky v chodbe, a keď už som bola od únavy načisto zmangľovaná, utiahla som sa do záhrady (ak sa tá prerastená džungľa dala nazvať záhradou) prelistovať si požičanú knižku. Najprv iba úchytkom, kvôli obrázkom, pred očami sa mi mihali všemožné kvietky, lístočky a krúžky. Rozmýšľala som, či tu v dome mali vystavený vzorkovník s každou mustrou. Voňalo to tu alebo, naopak, páchlo farbou? Mala Stellerka prsty sfarbené indigom, rozumela mrmlaniu rusnäckych ženušiek? Azda hej, nakoniec, dodnes nesieme nemecké mená, nevedomky pretkávame ve-ty nemčinou. Frištik, ancuk, vercajk, vždy sme tak hovorili, bránili by sa tetky.

Zahľbila som sa do čítania o samotnej výrobe. Prv vyváraťie plátna, namáčanie do zriedenej kyseliny, potom potláčanie pomocou foriem. Myslela som, že modrotlač znamená tlačenie modrou, no bolo to presne naopak, potláčali sa *svetlé miesta*. Na látku sa najprv natlačila krycia zmes, pap. Potom ju zafarbili indigom, len potlačené miesta ostali po vypraní tvrdošijne biele, farba na nich nelipla.

Zas tá biela. Nevieme pred ňou ujsť. Zdá sa, že ani tu na ľudoch nič nelipne, preženú sa cez nich katastrofy, vojny, exody, slzy a krv sa zmyjú z bieleho kameňa, ostane len tá biela. Len ja som akýsi nedokonalý pap, dlávi ma to ako hradné bralo, tento môj-nemôj dom, táto moja-nemoja história.

Ani som si nevšimla, že cez dieru v múre – tú druhú, vzadu od uličky – na mňa niekto civie.

„Ilma?“

„Julianka?“ oslovila som ju ako kedysi, keď sme boli vrkočaté druháčky. Podišla som až k deravému miestu, zvyšky tehál a bielych kameňov sa povalovali okolo.

„Neviedla som, že si tu v meste! Teraz, keď vaši... no, keď si ostala sama.“ Julianka, asi ju už tak nevolali, sa pod nánosom nových kíl a kriviek usmievala stále rovnako.

Mykla som plecami. „Načas tu ostanem. Kým sa rozhodnem, čo s tým domom ďalej. Ty tu stále bývaš?“

„Hej, našla som si fajn robotu. Nie je to také hrozné, ako vravia na západe. Stavíme nový dom, taký malý bungalov. Akurát robíme obklad z kameňa. Bude biely, pekný... však zájdime niekedy na kávu, vyrozprávam ti.“

„Aspoň sa dozviem, čo robia ostatní, kam uleteli,“ usmiala som sa. „Vieš, odkedy som tu, vrta mi v hlave ten chlapec, čo sa zabil v kameňolome, keď sme boli deti. Chodil s tebou do triedy, pamätáš?“

„Marek?“ vyhrkla Julianka znenazdajky. *Marek, pravdaže!* „Bože, keby si to nespomenula, načisto by som zabudla. To je rokov. Hrozné.“

Zdalo sa mi to, či náhle ochladla? Cúvla ďalej od kameňov na znak odchodu. A ja som sa ešte chcela pýtať.

„Tak niekedy na tej káve,“ skúsila som chabo.

„Hej, hej,“ odbila ma a náhlila sa preč.

Idem do kameňolomu a hotovo. Už nie je nikoho, kto by mi to mohol zakázať, rozhodla som sa v náhlom poryve energie, šinúc si to rovno k hradu. Nie popri hlavnej ceste, pravda, to je dlhá štreka a do areálu by ma beztak nepustili. Vydám sa radšej

chodníčkom, ktorý sa vinie od mesta popod hrad, z jedného bieleho kopca na druhý.

Fučala som, podchvíľou sa potkýnala o skaly, ktoré sa skotúľali z hradných múrov. Hrad sa pomaly trúsil, navracal sa späť do kopca, z ktorého vzišiel. Keď ho páni nadobro opustili, ľudia z mesta si bez hanby pobrali biele hradné kamene, vystavali z nich základy, múriky a ohrady. Hradné spóry sa postupne rozliezli do domov. A už ani majiteľov tých domov nebolo, vydurili ich, nastúpili ďalší ľudia. Odchádzame, umiame, v krátkom okamihu medzi tým drobíme a tvarujeme tú skalú, myslíme si, že niečo po sebe zanechávame, ale nie. Ostane len bieloba.

Obišla som jednu stranu hradu, no na rázcestí som sa namiesto cestičky k hradnej bráne stočila k druhému kopcu. Kameňolom by mal byť kdesi tam, za riedkym porastom borovíc držiacych sa skaly zubami-nechtami.

Zišla som do dolinky, ale cestička odtiaľ mierila len k hradu a parkovisku pod ním. Zvláštne. Žeby to bolo až za druhým kopčekom? Hádam som neprecenila sily.

V domnení, že som si pomýlila chodníčky, som zašla až k parkovisku. Cesty sa tu rozvetvovali – jedna na hrad, ďalšia tá, ktorou som prišla, a posledná k travertínovej kope. Skusmo som sa dala poslednou, usilujúc sa stále stáčať dolu, z kopcov. Každá ďalšia križovatka však vyzerala rovnako, borovice a menšie pahorky mi bránili vo výhlade a dochádzali mi sily.

Na obzore už trčali biele zuby travertínovej kopy. Zašla som celkom inam, než som mala. Je čas potupne sa vrátiť domov.

Marek, opakovala som si. *Marek aký?* Za nič na svete som si nemohla spomenúť, aké mal priezvisko. Stalo sa to v časoch pred internetom, ako sa len nenápadne dozvedieť jeho meno? Už aj tak si o mne myslia, že mi preskakuje, sama v tom veľkom dome, čo mi akurát tak spadne na hlavu. Netvrdím, že sa mýlia.

Jediné, čo preňho môžem urobiť, je to, že si spomeniem na jeho meno. Šmarila som šmirgeľ na zem a opláchla si ruky. Potrebujem sa prejsť. Nepočúvala som volanie bielych chodníkov a domotkala sa rovno na mestský cintorín. Tu sa musí príjemne ležať, na jednej strane výhľad na hrad, na druhej vežičky katedrály, radosť byť mŕtvy.

Nevošla som hlavným vchodom, nikto z nás nevchádza. Všetci v meste máme tú cestu zažitú – prejsť dozadu poza biely múr, cez bočnú bránku, potom automaticky zamieriť doprava a dozadu, k novším hrobom natlačeným jeden na druhom. Nemá zmysel chodiť hlavným vchodom, keď je celá predná polovica cintorína mŕtva. Mŕtvi sú síce všetci, ale tamti vpredu, výstavné hrobky z bieleho travertínu na najlepších miestach, sú mŕtvi dvojnásobne – niet nikoho, kto by im zapálil sviecu. Míňala som cestou nemecké a maďarské mená, Róziky, Wilhelmovia, Zsófie, niektoré komicky poslovenčené, časom blednú, nakláňajú sa, vracajú sa späť do zeme. Nech si človek vyberie akúkoľvek cestičku, musí prejsť okolo pustých, vyčítavých hrobov Nemcov a Maďarov. Len židovské chýbajú – tých odpratali celkom za mesto. Nedostaneš sa k svojim mŕtvym, kým sa ti nepripomenú tí ešte mŕtvejší.

Našľapovala som pomaly, hoci cestu k snehobielemu hrobu rodičov by som našla aj poslepiacky. Žmúrila som sem a tam, hľadala detský hrob s povedomými rokmi, *Marek, Marek aký?* Jemu by vari biely pomník z toho kameňa nepostavili.

Prešla som poniektoré uličky aj dvakrát, ale nič som nenašla, len ďalšie Róziky, ďalšie Zsófie a dokonca zopár Stellerov. Vari to boli tí?

Klesla som na jednu z lavičiek pod tujou. Možno nebol z nášho mestečka, možno dochádzal do školy z niektorej dedinky okolo. Všetko o ňom mi už z hlavy vyšumelo, dokonca aj jeho tvár sa stratila v bielej hmle. Hnevala som sa sama na seba, *prepáč mi to, Marek*.

„Ilmuška, prišla si za rodičmi?“ prebudil ma zo snenia hlas tety Šulcovej. Spokojne špacírovala uličkou, držiac pod pazuchu nejakého mladíka.